

انتشارات و تکنولوژی در يك دفتر و کنار هم!

سخنان محمد ناصری، مدیر کل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی
در افتتاحیه همایش سالانه دفتر

دریای عظیم نهج البلاغه
من سعی کردم از نهج البلاغه حضرت امیر (ع)
قطعه‌ای را انتخاب کنم. در مقدمه کتاب «سیری در
نهج البلاغه»، استاد مطهری خیلی صمیمانه از زندگی
شخصی خود شروع می‌کنند. می‌گویند خیلی اوقات
آدم با افرادی در ارتباط است که آن‌ها را نمی‌شناسد. تا
اینکه در نشست یا سفری با آن‌ها بیشتر مواجه و متوجه
می‌شود که آدم مقابلش چه دریای عظیمی بوده است.
سپس توضیح می‌دهد که امثال من که طلبه‌های حوزه
علمیه هستیم، شناختمان نسبت به نهج البلاغه عمدتاً
مانند شناخت آدم‌هایی است که با هم سلام و علیک
دارند. توضیح می‌دهند که ما معمولاً از نهج البلاغه چند
خطبه معروف را ممکن است شنیده باشیم. اما مواجهه
من با نهج البلاغه در سفری بود که به اصفهان داشتم و
دوستی مرا با یکی از بزرگان که میرزا علی شیرازی

بنا به رویه هر ساله، همایش سالانه «دفتر انتشارات
و تکنولوژی آموزشی» در آخرین روز فروردین
۱۳۹۵ در «مجمع رشد» در تنکابن برگزار شد.
در مراسم افتتاحیه این همایش، محمد ناصری،
مدیر کل دفتر به ایراد سخن پرداخت. آنچه در پی
می‌آید مشروح سخنان وی است.

سلام عرض می‌کنم خدمت همه استادان و دوستان
عزیزم. خدا را شکر می‌کنم که دوباره توفیق داد تا در
هجدهمین دوره شما را از نزدیک زیارت کنیم و درباره
مسائلی که مربوط به آموزش و پرورش است و به عهده
ما گذاشته شده بیشتر با هم گفت‌وگو کنیم. سپاس‌گزارم
از سردبیران و مدیران داخلی مجلات تخصصی. وقتی که
عزیزان ما در مجلات تخصصی برای مجلات می‌گذارند،
بسیار قابل تقدیر و تشکر است.

متفاوت باشد. اگر بخواهیم به شکل موضوعی ورود پیدا کنیم، ممکن است موضوعی در کلمات قصار یا نامه‌ها یا خطبه‌ها باشد. موضوعی که من انتخاب کرده‌ام، «اخلاق اداری در نهج‌البلاغه» است. در چهار سال و ده ماه حکومت امیرالمؤمنین، منصب ادارهٔ جامعه به عنوان حاکم و والی مطرح بوده است. ایشان فرمایشاتی داشته است که به جنبه‌های اداری برمی‌گردد. در کتاب ارباب امانت، بخشی به عنوان اصول اخلاق اداری در نهج‌البلاغه آمده است. این موضوع را از دو باب برای شما مطرح می‌کنم: یکی اینکه در آستانهٔ ولادت **حضرت علی (ع)** هستیم. دیگر اینکه دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی یکپارچه را امروز مرور می‌کنیم. چه بهتر که با هم چند جمله حدیث بخوانیم.

اولین اصلی که امیرالمؤمنین دربارهٔ اصول اخلاق اداری مطرح می‌کند این است که امانت‌دار هستیم

باشد، آشنا کرد. استاد مطهری می‌گوید تازه وقتی من ورود پیدا کردم و شگفت‌زده شدم، دریافتم او هم با این همه بزرگی، تنها به بخش‌هایی از دنیای نهج‌البلاغه اشراف دارد.

نکته‌ای که می‌خواستم عرض کنم این بود که می‌گویند قائل به این هستم که در کشف بعضی از دنیاهای نهج‌البلاغه، بی‌خداها و یا باخداهای غیرمسلمان از ما مسلمانان موفق‌تر بوده‌اند و آن، وجوه اجتماعی، مدیریتی و حکومتی نهج‌البلاغه است. آن‌ها در این جنبه‌ها غالباً دریافت بهتر و عمیق‌تری دارند.

اصول اخلاق اداری در نهج‌البلاغه

یکی دیگر از کتاب‌هایی که توروک کردم، کتاب «ارباب امانت» بود. در توضیحاتی که آقای **دلشاد تهرانی** در این کتاب داده‌اند، گفته‌اند ورود ما به نهج‌البلاغه می‌تواند

جمله معروف «همانا کاری که در اختیار توست، طعمه‌ای برای تو نیست، بلکه امانتی است بر گردنت» از جملات معروفی است که ما شنیده‌ایم. اینکه مسئولیتی که امروز بر عهده ماست، امانت است، نه ملک شخصی است و نه اینکه به ما تعلق دارد

بر عهده خویش می‌دانم و مسئولیتش را می‌پذیرم.» نکته دیگر این است که: «چیزی را که نمی‌دانی مگویی. حتی بسیاری از چیزهایی را که می‌دانی، بر زبان می‌آور. زیرا خدا بر اعضای تو احکامی واجب کرده است که در روز رستخیز بدان اعضا بر تو حجت خواهد آورد.»

اصل چهارم «انضباط کاری» است. دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، اگر این انضباط را نداشته باشند، مطمئناً کار تعلیم و تربیت در مملکت دچار خلل خواهد شد.

بنا بر فرمایش حضرت امیر: «کار هر روز را در همان روز انجام دهید، زیرا هر روز کاری مخصوص به خود دارد. در کارهای خود بر اشخاص سست و تنبل تکیه مکن.»

اصل پنجم «پیگیری» است. حضرت فرمود: «ای مالک! بر عهده تو کارهایی است که خود باید آن‌ها را انجام دهی. از آن جمله پاسخ گفتن عاملان توست، آنجا که معاونان در مانند و رساندن وظیفه خود را نتوانند. دیگر نیاز مردم بر برآوردن در همان روز که بر تو عرضه دارند و یارانت در انجام دادن تقاضای آنان گرانی کنند و عذری آورند.» حدیث دیگر اینکه: «تمام شدن کارها به کامل کردن آن‌هاست.»

اصل ششم «اصل مهرورزی» است؛ نیاز همیشه همه جوامع و انسان‌ها. حضرت می‌فرماید: «قلب خود را لبریز ساز از رحمت بر مردمان و دوستی ورزیدن و مهربانی کردن بر همگان.»

اصل هفتم اصل «رفق‌ورزی» است. مدارا کردن با خلق خدا بخشی از شخصیت انسانی است. بر تو باد که به رفق و مدارا رفتار کنی، زیرا کلید درستی کارها و از

نسبت به چیزی که پذیرفته‌ایم. جمله معروف «همانا کاری که در اختیار توست، طعمه‌ای برای تو نیست، بلکه امانتی است بر گردنت» از جملات معروفی است که ما شنیده‌ایم. اینکه مسئولیتی که امروز بر عهده ماست، امانت است. نه ملک شخصی است و نه اینکه به ما تعلق دارد. به نظر می‌رسد اگر ما چنین نگاهی به مسئولیت داشته باشیم، چند تأثیر در روحیه ما خواهد داشت:

- اولاً چون امانت است باید به درستی از آن نگهداری کنیم.

- ثانیاً اگر این امانت را پس دادیم، موجب بداخلاقی ما نخواهد بود.

- ثالثاً در این امانت خیانتی نکنیم.

نکته بعدی اصل «خدمت‌گزاری» است که باید در اخلاق اداری به آن قائل باشیم. حدیث مشهوری است که می‌فرماید: «ای جابر! آنکه نعمت خدا بر او بسیار بود نیاز مردمان به او بسیار بود.» این نکته بسیار لطیف است که اگر ما در معرض مراجعات مکرر افراد هستیم، نعمت خداوند است و از آن باید قدردانی کنیم. البته هر که در آن نعمت‌ها برای خدا کار کند، خدا نعمت‌ها را برایش پایدار کند و آنکه آن را چنان که واجب است به مصرف نرساند، نعمت او را نیست گرداند. حدیث دیگری درباره اصل خدمت‌گزاری می‌فرماید: «مردم مانند عیال و خانواده خداوند هستند.»

اصل سومی که امیرالمؤمنین به آن اشاره می‌کند، اصل «مسئولیت‌پذیری» است. حدیث اول از نخستین جملاتی است که امیرالمؤمنین در پذیرش مسئولیت حکومت مردم به آن اشاره کرده است: «آنچه می‌گویم

مختصات خردمندان است.

اصل هشتم «خوش رفتاری» است. اساساً دین ما بر اساس خوش رفتاری، گشاده رویی و دوستی مبتنی است. اصل نهم اصل «بردباری» است که بسیار اهمیت دارد. در حدیث آمده است: «در حاجت‌های مردم باید صبور باشیم». اصل دهم «دادورزی» است که احادیث بسیار خوبی دارد.

آخرین اصل که امیرمؤمنان توصیه می‌کند، «نفی خودکامگی» است. استبداد موجب می‌شود که ما در مسیر شیطان گام بگذاریم. این اصول را من از این بابت یادآوری کردم که در آستانهٔ ولادت حضرت هستیم.

یکپارچگی انتشارات و تکنولوژی در دفتر یک فرصت است

اما بحث امروز ما این است که ما در دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی نسبت به همهٔ اجزا و بخش‌های دفتر خودمان اطلاعات جامع و کاملی نداریم. من از چند ماه گذشته احساس کردم فرصت‌های اجتماع دو دفتر را باید درنظر بگیریم. در یکپارچگی این دفتر فرصت‌هایی وجود دارد. لازم بود که ما یک‌بار این دفتر را یکپارچه نگاه کنیم و با کارشناسان بخش تکنولوژی دفتر هم ارتباط بیشتری داشته باشیم تا شرایط بهتری را برای سازمان و آموزش و پرورش رقم بزنیم.

در یک نگاه کلی و غیر از کتاب درسی و راهنمای معلم و کتاب‌هایی که الزاماً به عنوان کتاب کار از آن‌ها یاد می‌کنیم، تمام اجزای دیگر بستهٔ آموزشی در این دفتر تولید می‌شوند. پس لازم است که یک بار دفتر را از اول مرور کنیم و بشناسیم. کلیات را من خواهم گفت و جزئیات را معاونان و کارشناسان خواهند گفت. عذر

مرا از باب تکرار بپذیرید. نخست جایگاه خود سازمان را بازخوانی می‌کنم.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در تیرماه ۱۳۰۸ براساس مصوبهٔ هیئت دولت وقت، تألیف و چاپ کتاب‌های ابتدایی را در انحصار دولت قرار داد. سال ۱۳۴۱ دفتر برای تحول در امر تعلیم و تربیت مملکت تأسیس شد. اسم این دفتر، «دفتر انتشارات و امور کتابخانه‌ها» بود. سال ۱۳۴۳ مسئولیت کتاب‌های درسی به «ادارهٔ کل مطالعات و برنامه‌ها» که مدیریت آن با پنج مستشار آمریکایی بود، تفویض شد. سال ۱۳۴۳ دفتر انتشارات و امور کتابخانه‌ها به این نتیجه رسید که برای تحول در امر آموزش باید خواندنی تولید شود؛ هم برای معلمان و هم برای دانش‌آموزان. دی‌ماه سال ۱۳۴۳ در تاجیکستان مجله‌ای پایلوت شد که در شمارهٔ یک به عنوان پیک معلم و دانش‌آموز منتشر شد. سال ۱۳۵۵ قانون تشکیل «سازمان پژوهش و نوسازی آموزشی» با تلفیق چند دفتر به تصویب رسید. سال ۱۳۵۸ «شورای انقلاب اسلامی» عین ۱۰ مادهٔ آن سازمان را پذیرفت. فقط یک مورد را اصلاح کرد و آن اسم سازمان بود که به «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» تغییر کرد.

در سال ۱۳۷۸ خط مشی سازمان تدوین شد و در سال ۱۳۸۹ مصوبهٔ ۸۲۸ ابلاغ شد. از ۱۰ ماده‌ای که عیناً از سال ۱۳۵۵ تا امروز دربارهٔ سازمان به آن‌ها اشاره می‌شود، یکی مادهٔ ۳ است که می‌گوید اعضای شورای سازمان چه کسانی هستند. رئیس شورای سازمان وزیر آموزش و پرورش و دبیرش رئیس سازمان است. چند وزیر و یک معاون رئیس جمهور عضو آن هستند. هفت نفر هم صاحب‌نظرانی هستند که تغییر می‌کنند. هفت نفری که الان هستند، عبارتند از: دکتر نجفی، دکتر حداد، دکتر عالمی، دکتر مهرمحمدی، دکتر ولایتی،

در یک نگاه کلی و
غیر از کتاب درسی
و راهنمای معلم و
کتاب‌هایی که الزاماً
به عنوان کتاب کار
از آن‌ها یاد می‌کنیم،
تمام اجزای دیگر بسته
آموزشی در این دفتر
تولید می‌شوند

داریم: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و نظری، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای، و دفتر ما. یک پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش هم هست که بسیار مهم است. در سازمان طی تشکیلات روی کاغذ، آن سه دفتر تحت نظر معاونتی به نام معاونت تألیف است. دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی بر خلاف همه دفاتر چهار معاون دارد.

سبزه گروه در اینجا فعالیت می‌کنند. این دفتر دو کار دیگر هم انجام می‌دهد که به خاطر شخصیت حقوقی آن‌ها، این کارها را سازمان باید انجام دهد. یک بنیاد جهانی به نام ICDL داریم که مدیر ارشد و مدیر اجرایی آن را سازمان تعیین می‌کند.

در گذشته که تعداد ناشران زیاد نبود، ناشران از برنامه درسی پشتیبانی نمی‌کردند و به کار خودشان مشغول بودند، در سازمان انتشاراتی به نام «انتشارات مدرسه» به وجود آمد. همیشه رئیس هیئت مدیره و نایب رئیس هیئت امنای سازمان مدیران این انتشارات بوده‌اند. انتشارات مدرسه باید بخشی از محتوای مورد نظر سازمان را تولید کند و لذا متعلق به سازمان است. بنیاد ICDL و انتشارات مدرسه خودگردان هستند.

شورای معاونان دفتر انتشارات تکنولوژی آموزشی گروه‌هایی دارد. یک گروه آن «گروه ماهنامه‌های رشد» است. گروه دیگر «فصل‌نامه‌ها» هستند که در زمره برکات کشور محسوب می‌شوند. گروه دیگر «مرکز بررسی آثار مخاطبان» است. بخش معلمان در این گروه کمی باید تقویت شود. همچنین، «گروه نظارت بر توزیع مواد و رسانه‌های آموزشی» را داریم و «گروه نظارت بر امور فنی و هنری» که یکی از برکاتی است که در دفتر انتشارات

دکتر دانش و دکتر افروز. در ماده یک قانون تشکیل سازمان آمده است: به منظور تحقیق و بررسی در مسائل کیفی آموزش و پرورش، ارزیابی مستمر و تنظیم برنامه‌های تحصیلی، تألیف و تدوین کتب درسی و آماده‌سازی مدارس و مؤسسات آموزشی تابع وزارت آموزش و پرورش برای کاربرد وسایل و روش‌های نو در جهت اعتلای کیفیت آموزش و پرورش، سازمانی به نام سازمان پژوهش تشکیل شده است.

ماده بعدی سازمان ماده ۲ است که وظایف را جزئی‌تر بیان می‌کند. بند سه از ماده ۲ به تألیف، تدوین، انتشار کتب و نشریات آموزشی و کمک‌آموزشی می‌پردازد. بند بعدی نیز همه نکاتی را می‌گوید که دوستان ما در بخش تکنولوژی دفتر عهده‌دار آن هستند. بعد هم تعیین و تهیه مواد و وسایل آموزشی، تهیه فهرست استاندارد تجهیزات و وسایل آموزشی با همکاری سازمان نوسازی و تجهیز مدارس کشور، تهیه و تنظیم طرح‌های لازم برای اهداف نوآوری را داریم. به تعبیری این چارت دفتر ماست.

سازمان هیئت امنایی دارد که همان شورای سازمان است. رئیس سازمان یک بازوی مشورتی دارد به نام «شورای هماهنگی علمی سازمان». بعضی از دوستان ممکن است درباره این شورا اطلاعی نداشته باشند. این شورا بسیار اهمیت دارد. اعضای هیئت رئیسه سازمان عضو این شورا هستند. برخی اعضای دیگر عبارت‌اند از معاون پرورشی، معاون آموزش متوسطه، معاون آموزش ابتدایی و ... شخصیت‌ها و چهره‌های حقیقی که با ابلاغ رئیس سازمان معرفی می‌شوند. این شورا معمولاً بازوی فکری رئیس سازمان برای مصوبات است.

حوزه ریاست زیرمجموعه مفصلی دارد. سه دفتر

هجدهمین همایش سالانه رشد / فروردین ۹۵ - تنکابن

است که عمر ۴۵ ساله دارد و بسیار مهم است. یک «جشنواره تولیدات الکترونیک» داریم که امسال بالغ بر ۲۴۰ هزار اثر دریافت کرده است. جشنواره کتابهای آموزشی - تربیتی رشد که دوازدهمین دوره آن سال گذشته انجام شد. «جشنواره کتابهای قرآنی رشد» را هم داریم که ویژه است و «جشنواره عکس رشد». دوستان عزیز، این دفتر آنقدر تولیدات زیاد و حرفهای قابل توجه دارد که باید بخشی از این فعالیتها در مجلات تبلور پیدا کند. ممنونم از اینکه صبری به خرج دادید. ان شاءالله دفتر انتشارات و تکنولوژی در فعالیتهای خود به نقطه عطفی برسد.

کمک آموزشی بستر آن فراهم شده است. «گروه جشنوارههای ملی و بینالمللی» بخش دیگری است. «گروه ساماندهی مواد و رسانه‌های مکتوب»، «گروه تدوین استاندارد و تولید مواد و رسانه‌های آموزشی»، «گروه توسعه و کاربرد نرم‌افزار آموزشی»، «گروه توسعه رسانه‌های دیداری و شنیداری»، «گروه تولید محتوای الکترونیکی شبکه رشد»، «گروه تدوین استانداردهای تجهیزات آموزشی» و سرانجام «گروه کنترل کیفیت مواد و سایر رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی». این چارت دفتر است.

ما از جشنواره‌های آموزش و پرورش یک جشنواره بینالمللی داریم که «جشنواره بینالمللی فیلم رشد»